

NORGES HØYESTERETT

Den 27. mai 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Matheson og Østensen Berglund i

HR-2020-1114-U, (sak nr. 20-055127STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Ann Turid Bugge)

mot

Påtalemyndigheten (førstestatsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om gyldig fravær ved behandling av anke over bevisbedømmelsen i straffesak, jf. straffeprosessloven § 336.
- (2) Ved Bergen tingretts dom 22. mars 2019 ble A dømt for overtredelse av straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273, grov kroppsskade og § 157, motarbeiding av rettsvesenet. Straffen ble satt til fengsel i tre år og åtte måneder. Det ble også pådømt sivile krav.
- (3) A anket til Gulating lagmannsrett over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen, lovanvendelsen, straffutmålingen og oppreisningserstatningen.
- (4) Kort tid forut for ankeforhandling oversendte tiltalte en legeerklæring til lagmannsretten, hvor det fremgikk at han var psykisk syk. I en etterfølgende legeerklæring ble det presisert at tiltalte var ute av stand til å møte i retten til berammet ankeforhandling.
- (5) Gulating lagmannsrett avsa 12. desember 2019 kjennelse og beslutning med slik slutning:

«Slutning i kjennelse:

Anke over bevisbedømmelsen over skyldspørsmålet avvises.

Slutning i beslutning:

Ankeforhandling i anke over tingrettens saksbehandling, lovanvendelse, straffutmåling og oppreisningserstatning utsettes.»
- (6) A har anket til Høyesterett. Han har anført at han hadde gyldig fravær slik at ankesaken skulle vært utsatt i sin helhet. Videre er det anført at lagmannsretten skulle kontaktet legen dersom

legeerklæringen ikke ble godtatt. Det er anmodet om at lagmannsrettens avvisningskjennelse omgjøres.

- (7) *Påtalemyndigheten* har påstått anken forkastet.
- (8) Saken ble oversendt Høyesterett, men returnert til lagmannsretten for vurdering av omgjøring på formriktig måte. Lagmannsretten fant ved beslutning 5. april 2020 ikke grunnlag for omgjøring.
- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at lagmannsretten har avsagt avvisningskjennelsen som første instans, og ankeutvalget har da full kompetanse.
- (10) Det fremgår av straffeprosessloven § 336 første ledd første punktum at dersom siktede er stevnet i samsvar med § 335 første punktum og uteblir uten at det er «opplyst eller sannsynlig at han har gyldig fravær», skal hans anke over bevisbedømmelsen avvises. Det er ikke bestridt at tiltalte ble lovlig stevnet. Spørsmålet er om han hadde gyldig fravær.
- (11) Loven har ingen bestemmelse om hva som er «gyldig fravær». Det avgjørende må være at det ikke kan bebreides tiltalte at han er uteblitt, jf. HR-2019-556-U avsnitt 22.
- (12) Betydningen av en legeerklæring er nærmere drøftet i Rt-2003-353 avsnitt 14, som gjaldt gyldig fravær etter tvistemålsloven:
- «Parten må sannsynliggjøre for retten at han har gyldig forfall, jf. tvistemålsloven § 340 annet ledd sammenholdt med § 198. I dette ligger at han må gi de opplysninger som er nødvendige for at retten kan ta stilling til spørsmålet. Ved sykdom skjer det vanligvis ved fremleggelse av legeerklæring. Legen vil være premissleverandør. Retten må så på grunnlag av det som foreligger ta stilling til om det er umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte for vedkommende part, eventuelt be om nærmere opplysninger.»
- (13) Fremleggelse av legeerklæring er også omtalt i Bjerke mfl., Straffeprosessloven med kommentarer. I merknadene til straffeprosessloven § 281, som gjelder adgangen til å behandle saken i tingretten uten at tiltalte er til stedet, heter det:
- «Sykdom av et visst alvor er gyldig fraværsgrunn, med mindre det dreier seg om selvforskyldt sykdom i den hensikt å være syk under hovedforhandlingen. Retten må i ethvert tilfelle vurdere om sykdommen er av en slik art at den hindrer vedkommende i å møte. Dette gjelder også om det legges frem sykmelding fra lege, se som eksempel Rt. 1987 s. 1250 og 2003 s. 353 (sivil sak – tvml. § 340). I praksis vil en legeerklæring om at en part ikke kan møte pga. sykdom, normalt ha stor betydning for rettens vurdering, jf. Sosial- og helsedirektoratets rundskriv IS-9/2006 Krav i forbindelse med utstedelse av attester, helseerklæringer o.l. pkt. 3. Særlige forhold i den enkelte sak kan medføre at retten vil både ha rett og plikt til å innhente nærmere opplysninger, f.eks. fra en annen lege, om sykdommens art og betydning for muligheten til å møte frem.»
- (14) Ankeutvalget legger som et utgangspunkt til grunn at en utfyllende legeattest som redegjør for sykdomsbildet, og hvor det uttrykkelig er tatt stilling til om siktede kan møte, normalt vil være tilstrekkelig for å avgjøre spørsmålet om siktede har gyldig fravær. Unntak kan tenkes hvis det er grunn til å tvile på om opplysningene i attesten medfører riktighet.

(15) I denne saken har lagmannsretten mottatt legeerklæring, etterspurt og mottatt en presiserende erklæring, forsøkt å få siktede fremstilt for lege samt forsøkt å komme i kontakt med legen. Det er således ikke noe å utsette på lagmannsrettens saksbehandling.

(16) Den fremlagte legeattesten er omfattende og detaljert, og det fremkommer blant annet følgende:

«... Han har den siste tiden endret seg helsemessig slik at han i dag fremstår som svært deprimert og er etter min vurdering tiltrengende rask psykiatrisk hjelp. Fra samarbeidspartnere er det uttrykt at han har signalisert suicidale tanker den senere tiden og han gjentar dette hos meg i går. Han har ikke lagt konkrete planer, men er labil i stemningsleiet og skifter mellom håp og fortvilelse noe som er karakteristisk for personer med depresjon ... Han har under samtalen i går uttrykt meningsløshet med livet, han opplever at ingenting er verdt å kjempe for lenger, han har ved samtale latenstid dvs. han trenger tid for å svare og formulere en setning og er tydelig lavmælt og trist ... Min plan nå er å medisinere ham mot depresjon, henvisning til Kronstad Distrikts psykiatriske senter med spørsmål om frivillig innleggelse til observasjon. Slik han fremstår nå mener jeg at han ikke er i stand til å samle seg om å kunne representere sine egne interesser i en rettssak. Han klarer ikke å formulere sin tanker på en adekvat måte og derfor vil jeg sterkt fraråde at han på nåværende tidspunkt utsettes for det stress og den belastning en rettssak vil være for ham rent helsemessig ...»

(17) Det fremkommer videre at siktede som følge av depresjoner ikke lenger klarer å ha ansvar for barnet sitt, og barnet er plassert hos nær familie.

(18) I den presiserende erklæringen heter det:

«Hans sykdomstilstand er akutt oppstått, kan ikke på kort sikt avhjelpes med medisinering, han er helt ute av stand til å møte i rettsforhandlinger på grunn av helsetilstandens karakter. Han er derfor ute av stand til å kunne møte i rettsmøte 121219.»

(19) Lagmannsretten har på grunnlag av de to legeerklæringene vurdert spørsmålet om siktede hadde gyldig fravær slik:

«Ser en de to legeerklæringene i sammenheng med forsøk på å finne tiltalte for fremstilling på legevakten for en ny vurdering, finner lagmannsretten at det ikke er sannsynliggjort at tiltaltes sykdom er av slik karakter at det er umulig for han å møte eller at det vil være uforholdsmessig byrdefullt for ham å møte til ankeforhandling. I denne sammenheng vises det til at han for to dager siden var hos legen, og var i stand til å komme dit og gjøre rede for seg. Det er heller ikke opplysninger i den første erklæringen som tilsier at han er i en kritisk situasjon. Det ble ikke vurdert umiddelbar innleggelse eller noen form akutt behandling hos psykolog / psykiater. For eksempel heter det i uttalelsen at han får 'ukentlige oppfølgingsamtaler i påvente av behandlingsstart i psykisk helsevern' og det må legges til grunn at legen mener dette inntil videre er tilstrekkelig for å ivareta hans helse.»

(20) Ankeutvalget bemerker at det ikke er et krav for at det skal foreligge gyldig fravær at siktede er innlagt på sykehus eller har behov for akutt behandling. Det må imidlertid fremgå klart at det ikke kan bebreides ham at han er uteblitt, typisk fordi det vil være «umulig eller uforholdsmessig byrdefullt» å møte til det aktuelle rettsmøtet. Lagmannsretten synes å ha vært oppmerksom på disse utgangspunktene. Legen har imidlertid forklart at siktede under det rådende symptomtrykket var «helt ute av stand til møte i rettsforhandlinger», uten at lagmannsretten har pekt på omstendigheter som gir grunnlag for å tvile på legens konklusjon.

Etter ankeutvalgets syn har lagmannsretten da lagt terskelen for høyt når den likevel er kommet til at de opplysningene som fremkommer av legeattestene ikke oppfyller vilkårene i straffeprosessloven § 336. Slik utvalget ser det, inneholder de to legeattestene opplysninger som samlet sett er av en slik karakter at det ikke kan bebreides tiltalte at han er uteblitt. Kravet om gyldig fravær er derfor oppfylt.

- (21) Ankeutvalget bemerker i den forbindelse at lagmannsretten besluttet å utsette behandlingen av de øvrige ankegrunnene. Saken måtte derfor uansett omberammes. Med de opplysninger som forelå om tiltalte helse, samt det straffbare forholdets alvorlige karakter, burde også anken over bevisbedømmelsen vært utsatt.

S L U T N I N G :

Lagmannsrettens avvisningskjennelse 12. desember 2019 oppheves.

Wilhelm Matheson
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)